खगोलबन्धप्रकारसङ्ग्रा दृग्गोलबन्धप्रकारं दर्शयति । "बद्धा खगोले नलिकाद्वयं च ध्रुवद्वये तन्नलिकास्वमेव । बहिः खगोलाद्विदधीत धीमान् दृग्गोलमेवं खलु वक्ष्यमाणम् । भगोलवृत्तैः सहितः खगोलो दृग्गोलसंज्ञोऽयममण्डलाद्यैः । दृग्गोलजातं खलु दृश्यतेऽत्र चेलं हि दृग्गोलमतो वदन्ति" सि०शि० । "तस्मिन् खगोले ध्रुवचिह्नयोर्नलिकाद्वयं बद्धा तन्नलिकाधारमेव खगोलाद्बहिरङ्गुलद्वयान्तरे दृग्गोलं रचयेत् । कथितैः खगोलोवृत्तैर्वक्ष्यमाणैर्भगोलवृत्तैः क्रान्तिविषुवद्वाद्यैर्यो निबध्यते स दृग्गोलः । कथमस्य दृग्गोलसंज्ञेति तदर्थमाह दृग्गोलजातमित्यादि । यतोऽजादिकृज्जासमण्डलाद्यन्यच्चेत्राणि दृग्गोलजातानि भगोलवृत्तैः खगोलवृत्तमिलितैरान्दुत्पद्यन्ते । भिन्नगोलबन्धे सम्यङ्नोपलब्धान्न इति दृग्गोलः कृतः । इदानीं भगोलबन्धमाह" ब्रमि० । "मास्यन्तरक्षितिजवत् सुदृढं विदध्यादाधारवृत्तयुगलं ध्रुवयष्टिबद्धम् । यष्ट्यङ्कमत्र समसण्डलवत् तृतीयं नाड्याङ्कयं च विषुवद्वलयं तदेव" सि०शि० । यथा खगोले क्षितिजं याम्योत्तरं च तदाकारमपरमाधारवृत्तद्वयं ध्रुवयष्टिस्थं कृत्वा तदुपर्यन्यत् तृतीयं समसण्डलाकारं घटीयष्ट्या चाङ्कितं कार्यम् । तस्मादीदृत्तं विषुवद्वृत्तसंज्ञं च" ब्रमि० । इदानीं क्रान्तिवृत्तमाह "क्रान्तिवृत्तं विधेयं गृहाङ्कं भ्रमत्तत्र भानुस्त्र भार्धे कुभा भानुतः । क्रान्तिपातः प्रतीपं तथा प्रस्फुटाः क्षेपपातास्तत्स्थानकान्यङ्कयेत्" सि०शि० । "अथान्यत् तत्प्रमाणमेव वृत्तं कृत्वा तत्र मेषादिं प्रकल्प्य द्वादशराशयोऽङ्काः । तत् क्रान्तिवृत्तसंज्ञम् । तस्मिन् वृत्ते रविर्भ्रमति । तथा रवेर्भौधरे भूभा च तथा तत्र क्रान्तिपातो मेषादेर्विलोमं भ्रमति । तथा ग्रहाणां विक्षेपपाताः प्रस्फुटाः विलोमं भ्रमन्ति । अतः क्रान्तिपातादीनां स्थानानि तत्राङ्कानि । इदानीं क्रान्तिवृत्तस्य निवेशनमाह" ब्रमि० ।

"क्रान्तिपाते च पाताङ्कष्टकान्तरे नाडिकावृत्तलग्नं विदध्यादिदम् । पाततः प्राक् त्रिभे सिद्धभागैरुदग्दक्षिणे तैस्त्र भागैर्विभागेऽपरे" सि०शि० । क्रान्तिपातचिह्नात् षड्भेऽन्तरेऽन्यच्चिह्नं कार्यम् । ते चिह्ने नाडीवृत्तेन संसक्ते कृत्वा पातचिह्नादग्रतस्त्रिभेऽन्तरे नाडीवृत्ताङ्कागचतुर्विंशत्योत्तरतो यथा भवति, अपरविभागे त्रिभेऽन्तरे दक्षिणतस्तैर्भागैर्वेधा भवति तथा बध्नीयात् । इदानीं विषुवद्वलयमाह" ब्रमि० । "नाडिकामण्डले क्रान्तिवृत्तं यथा क्रान्तिवृत्ते तथा क्षेपवृत्तं न्यसेत् । क्षेपवृत्तं तु राश्यङ्कितं तत्र च क्षेपपातेषु चिह्नानि कृत्वोक्तवत् । क्रान्तिवृत्तस्य विक्षेपवृत्तस्य च क्षेपपाते सम्बन्धे च कृत्वा युतिम् । क्षेपपातात्पतः पृष्ठतस्त्रिभे क्षेपभागैः स्फुटैः सौम्ययाम्ये न्यसेत् । शीघ्रकर्णेन भक्ताश्चिभज्यागुणाः स्युः परक्षेपभागा गृहाणां स्फुटाः । क्षेपवृत्तानि एषां विदध्यात् पृथक् स्वस्ववृत्ते भ्रमन्तीन्दुपूर्वा यथाः" सि०शि० । "यस्य समयस्य व्याख्यानम् यथा क्रान्तिवृत्तं पृथक् कृतमेवं विषुवद्वलयमपि राशयङ्कं पृथक् कृत्वा तत्र मेषादेर्व्यस्तं स्फुटं क्षेपपातं दत्त्वाग्रे चिह्नं कार्यम् । अथ क्रान्तिवृत्तस्य विषुवद्वलयस्य च क्षेपपातचिह्नयोः संपातं कृत्वा तस्मात् षड्भान्तरेऽन्यं च संपातं कृत्वा क्षेपपातात्पतस्त्रिभेऽन्तरे क्रान्तिवृत्तादुत्तरतः स्फुटैः क्षेपभागैःपृष्ठतस्त्रिभेऽन्तरे तैरेव भागैर्दक्षिणतः स्थिरं कृत्वा विषुवद्वलयं निवेशनीयम् । अथ पठिता ये क्षेपभागास्ते त्रिज्यागुणाः शीघ्रकर्णेन भक्ताः स्फुटाः ज्ञेयाः कृतानुपातः । यदि कर्णेन एतावन्तस्तर्हि त्रिज्यायां कियन्त इति । यतो भगोले त्रिज्यैव व्यासार्धम् । एवं चन्द्रादीनां मण्डलानि कार्याणि च । स्वस्वविमण्डले ग्रहा भ्रमन्ति । इदानीं क्रान्तिं विक्षेपं चाह" ब्रमि० । "नाडिकामण्डलात् तिर्यगन्तरापमः क्रान्तिवृत्तावधिः क्रान्तिवृत्ताच्छरः । क्षेपवृत्तावधिस्तिर्यगेव स्फुटो नाडिकावृत्तखेटान्तराले ऽपमः" सि०शि० । क्रान्तिवृत्ते यत् स्फुटग्रहस्थानं तस्य क्रान्तिवृत्तात्तिर्यगन्तरं स विक्षेपः । अथ विषुवद्वलयग्रहस्य नाडिवृत्तात्तिर्यगन्तरं सा स्फुटा क्रान्तिः । इदानीं क्रान्तिपातमाह" ब्रमि० "विषुवत्क्रान्तिवलययोः संपातः क्रान्तिपातः स्यात् । तद्भगणाः सौरोक्ता व्यस्ता अयुतत्रयं कल्पे । अयनचलनं यदुक्तं सुद्धालादौः स एवायम् । तत्पक्षे तद्भगणाः कल्पे गोऽङ्गर्तुनन्दगोचन्द्राः १९९६९९ । तत्संज्ञातं पातं चिह्नं खेटेऽपमः साध्यः । क्रान्तिवशाच्चरसुदयास्तदलग्नागमे ततः ज्ञेयः" सि०शि० । "क्रान्त्यर्थं पातः क्रान्तिपातः । पातो नाम संपातः कयोः । विषुवत्क्रान्तिवलययोः । तयोर्मेषादावेव संपातः । किन्तु तस्मादपि चलनमस्ति । येऽयनचलनभागाः प्रसिद्धास्त एव विलोमस्य क्रान्तिपातस्य भागाः । मेषादेः पृष्ठतस्तावद्भ्रान्तरे क्रान्तिवृत्ते विषुवद्वृत्तं दग्नलित्यर्थः । न हि क्रान्तिपातो नाकीति वक्तुं शक्यते ।